Tuula Linna
Prosessioikeuden professori
Lapin yliopisto

EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNNALLE

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eurooppalaisesta tilivarojen turvaamismääräysmenettelystä
109/2016 vp

Kiitän lakivaliokuntaa mahdollisuudesta saada lausua otsikkoasiassa. Totean kunnioittaen seuraavaa.

1. Yleistä

Esitys on laadukkaasti valmisteltu. Esityksessä laadinnassa on perehdytty hyvin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) N:o 655/2014 (eurooppalaisen tilivarojen turvaamismenettelyn käyttöön ottamisesta rajat ylittävää velkojen perintää varten siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa), jota puheena oleva lakiehdotus täydentää. Mainittu EU-asetus on poikkeuksellisen vaikeaselkoinen ja yksityiskohtainen.

Ehdotetussa kansallisessa täydentävässä laissa on onnistuttu pitämään asiat yksinkertaisina ja viety tiliturvaamismenettelyn kansallinen toteuttaminen niin lähelle suomalaista järjestelmää kuin asetus on antanut liikkumavaraa.

2. Hakijan korvausvastuu

Mielestäni suurin tiliturvaamisasetuksen ongelma on tietty epätasapaino: yhtäältä on hyvin tehokas turvaamistoimen antamismenettely (pääsääntöisesti

vastaajaa paikalla kutsumatta [ex parte] kirjallisessa prosessissa), mutta turvaamistoimesta mahdollisesti aiheutuvasta korvausvastuusta ei ole riittävästi huolehdittu. Asetuksessa ei aseteta ankaraa korvausvastuuta, vaikka edellytykset turvaamistoimen myöntämiselle eivät vaikuta erityisen tiukoilta. Onneksi kuitenkin asetuksen 13 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltiot saavat pitää voimassa muita vastuuperusteita tai -lajeja tai todistustaakkaa koskevia säännöksiä.

Kuten esityksen perusteluissa (s. 10) aivan oikein todetaan, asetuksen 13 artiklan mukainen vastuu on lievempää kuin oikeudenkäymiskaaren mukaisissa turvaamistoimissa. OK 7:11:n mukainen vastuu on niin sanottua ankaraa eli tuottamuksesta riippumatonta vastuuta. Perusteluissa tuodaan esiin, että asetuksen 13 artiklan mukainen vahingonkorvausvastuu on kuitenkin vähimmäissääntelyä. ”Velkojan vastuuseen voidaan siten soveltaa oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 11 §:n vastuusäännöstä siltä osin kuin vastuusta ei säädetä 13 artiklassa.”

Tämä toteamus jättää jossakin määrin epäselväksi sen keskeisen seikan, onko vastuu turvaamistoimesta aina OK 7:11:n mukaisesti ankaraa vastuuta (jos tilin IBAN on Suomessa).

Mielestäni asetuksen 13 artiklan 3 kohtaa tulisi lukea niin, että 1 kohdan vastuuperusteet ja lajit ovat vähimmäissääntelyä, jonka sijasta noudatetaan kansallista lainsäädäntöä, jos sen mukainen vastuuperuste on ankarampi, kuten meillä (tai vastuulajit ovat laajempia).

Asetuksen perustelujen 19 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat pitää voimassa tai ottaa käyttöön kansallisessa lainsäädännössään muita kuin asetuksessa määriteltyjä vastuuta koskevia perusteita. Jäsenvaltioiden on kyseisen kohdan mukaan voitava pitää voimassa tai ottaa käyttöön myös muita vastuulajeja, kuten ankara vastuu.

Sen sijaan siltä osin kuin 13 artiklassa ei säädetä vastuusta mitään, sovelletaan suoraan kansallista lakia.

Tämä kysymys korvausperusteesta ja korvauslajeista on mielestäni kaikkein keskeisin kotimaisessa täydentävässä laissa ja toivoisin, että se tulisi myös lakitekstissä näkyviin. Jos velkojan vastuuseen sovelletaan ankarampaa kansallista lakia, se olisi velkojan oikeusturvan vuoksi perusteltua saada esiin myös kotimaiseen täydentävään lainsäädäntöön.

3. Yksityiskohtia

3 § (Vakuuden asettaminen)

Ehdotuksessa on hieman huojuntaa siinä, milloin puhutaan ”Helsingin käräjäoikeudesta”, milloin ”tuomioistuimesta”. Jos myös 3 §:ssä tarkoitetaan nimenomaan Helsingin käräjäoikeutta, eikä jotakin muuta – esimerkiksi ulosottomiehen toimipaikan käräjäoikeutta – olisi hyvä puhua myös 3 §:ssä Helsingin käräjäoikeudesta. Tällaisessa muodossa pykälä saattaa antaa harhaanjohtavan kuvan siitä, että jokin muukin käräjäoikeus voisi olla toimivaltainen. Tätä ei ilmeisesti ole tarkoitettu.

Vakuuden asettamisen osalta on viitattu ainoastaan ulosottokaaren 3 luvun 45 §:ään. Koska vakuuslajit määräytyvät kansallisen lain mukaan, olisi paikallaan myös viittaus UK 3:43.2:iin.

Lisäksi herää kysymys, ovatko UK 3:44:ssä tarkoitetut tahot, kuten julkisyhteisöt ja pankit, vapautettuja hakijavakuuden asettamisesta. Tämä on merkittävä kysymys, johon Helsingin käräjäoikeus todennäköisesti joutuu ottamaan kantaa. Olisi hyvä, jos asiasta olisi viittaus tai maininta myös täydentävässä laissa.

5 § (Velkojan asettaman vakuuden palauttaminen)

Tämän pykälän perusteluista ja pykälätekstistä saa sen kuvan, että vakuus asetettaisiin myös ennen asetuksen 14 artiklan mukaista tilitietojen hankkimista.

Ehdotetun 5 §:n 2 momentin mukaan jos hakemus hylätään kokonaisuudessaan tilitietojen puuttumisen perusteella asetuksen 14 artiklan 7 kohdan nojalla, päätös vakuuden palauttamisesta on tehtävä viipymättä.

Asetuksen 14 artiklan 7 kohdan mukaan palauttaminen kuitenkin koskee ”mahdollisesti” annetun vakuuden palauttamista.

Jos tulkinta on se, että vakuus on asetettava myös ennen pankkitilitiedusteluja, tiliturvaamisjärjestelmä menettää olennaisessa määrin käyttökelpoisuuttaan.

8 § (Liiallisesti turvatun määrän vapauttamista koskeva menettely)

Tilivarojen vapauttamisesta ulosottomiehen tulisi ilmoittaa myös Helsingin käräjäoikeudelle, joka turvaamistoimimääräyksen on antanut.

15 § (Muutoksenhaku ulosottomiehen ratkaisuun)

Pykälätekstistä ei selkeästi ilmene se, että käräjäoikeus, jolta muutosta haetaan, määräytyy ulosottokaaren mukaisesti.

Pykälässä todetaan, että muutoksenhaussa noudatetaan UK 11 lukua, mutta ei ilmaista sitä, kuka tuomioistuin on toimivaltainen. Tällaiset pienet epäselvyydet saattavat olla hankalia, koska asetuksen mukaisia turvaamistoimia tultaneen soveltamaan suhteellisen harvoin, eikä rutiineja näin ollen muodostu.

18 § (Käännökset)

Asetuksen johdanto-osan 33 kohdan mukaan kansallisessa laissa säädetään siitä, kenen on toimitettava asetuksessa vaaditut käännökset ja kuka vastaa käännösten kustannuksista.

Ehdotetusta pykälästä puuttuu maininta siitä, kuka vastaa käännösten kustannuksista.

Helsingissä 14.9.2016

Tuula Linna